

SEZAI KARAKOÇ'UN HAYATI

Sezai Karakoç 22 Ocak 1933 tarihinde Diyarbakır'ın Ergani ilçesinde doğmuştur. Babası orta halli bir tüccardır. Sezai Karakoç'un çocukluğu babasının işi gereği Ergani, Maden ve Piran'da geçmiştir.

Sezai Karakoç Birinci Dünya Savaşında birçok ferdini kaybetmiş bir ailenin çocuğudur. Hemen herkes gibi annesine sınırsız bir sevgiyle bağlı bir kişidir. Bu sebeple şiirlerinde anne temi fazlaca yer tutmaktadır.

Şairimiz büyük şehirlerde yaşamasına karşın memleketinden tam anlamıyla kopmuş değildir. Memleketini şiirlerinde de olsa yaşatmaktadır. Örneğin "Gül Mustusu" isimli şiirinde memleketinden uzunca bahsetmiştir.

Şairimiz çocukluk dönemini geçirdiği Ergani'yi güzel anılarla anmaktadır. Buradan şairin neşeli bir çocukluk dönemi geçirdiğini çıkarabiliriz. 4 yaşındayken okul kitaplarından yararlanarak okumayı öğrenir. Babası Karakoç'u eş dost ziyaretlerine yanında götürürmüş. Karakoç da bu evlerde yüksek bir yer olan yüklüğe çıkarak şiirler söylemiş.

5 buçuk yaşında okula başlar o zamanlar direk ilkokula başlanılmaz ihtiyat sınıfı denilen-sırası, sandalyesi, masası olmayan, sadece ortada bilardo masasına benzer kocaman bir masa bulunan- bir sınıf vardır. Yaşı küçük olduğu için Sezai bu sınıfa alınır. Ancak Sezai bu sınıfta çok sıkılmaktadır. Çünkü o okumayı biliyor ve harfleri tanıyor. Bu sınıfta öğretmen öğrencilere kum üzerine harfler çizerek temel eğitim vermektedir. Temeli olan Sezai'yi okul müdürü odasına çağırır ve kısa bir imtihan yaparak onu 1. Sınıfa geçirir. Bu olay Sezai'yi çok sevindirmiştir. Buradan Sezai Karakoç'un başarılı ve zeki bir kişi olduğu sonucuna ulaşabiliriz. Orta öğretimi de böyle başarılarla geçen şair ve yazarımız lise eğitimine yatılı okulda devam etmiştir. Bu yatılı okulda birçok kitap okumuştur. Örneğin hasta olduğu için revirde yattığı günlerde bir oda dolusu dergi bulmuş ve bu dergilerin çoğunu okumuştur. Bu sayede dergiler hakkında önemli bilgiler edinmiştir. Ayrıca batı edebiyatının pek çok eserini lisede yatmadan önce okuyarak tanımıştır. Lisede okurken yaz aylarında ailesine yardımı dokunsun diye çalışmış bu çalışmalarda yolda 17 km'lik mevkiyi beklerken şiirler söylemeye başlamıştır. Ertesi yıl Diyarbakır Ergani arasında kum taşıyan kamyonlara nezaret ederken şiirler kaleme almıştır. Şiir yazmaya başlaması bu zamanlarda tesadüf etmektedir. Lise bu bilgi yüklemeye ve yavaş yavaş bilgi ve becerilerini yazıya geçirme çabalarıyla tamamlanır.

Lise bittikten sonra felsefe okumak için İstanbul'a gitti. Fakat babası ilahiyat okumasını istiyordu. Kendi imkânlarıyla okuyamayacağını anladığı için parasız yatılı kısmı bulunan Siyasal Bilgiler Fakültesine kayıt yaptırdı. Fakat kazanamazsa felsefe okuyacaktı.

1950 yılında siyasalı kazanarak yüksek öğretimine başladı. Sezai Karakoç'un şimdi de olduğu gibi o zaman da birkaç arkadaşı vardı ve bu arkadaşlarıyla 1951 yılında sık sık Ankara'da Necip Fazıl'ın sohbetlerini dinlemeye giderdi. Bu sebeple Necip Fazıl'ın sanat görüşünden etkilenmiştir.

1955 yılında fakültenin mali şubesinde mezun oldu.

1957 yılında yeni bir oluşum olan İkinci Yeni hareketine yazdığı şiirlerle dâhil olur.

1959 yılında talihsiz bir kaza sonucu şiir nüshalarını kaybeder.

1959 tarihinde İstanbul'da gelirler kontrolörü oldu. Aynı yıl Ankara'ya çağrıldı bu ilde çalışmaya başladı. Tekrar İstanbul'a döndü ve görevi gereği Anadolu'nun birçok yerini gezme fırsatını buldu. 1960-61 yılları arasında askerlik görevini ifa etti. Askerlik sonrası eski görevine devam etti. 1965 yılında görevinden istifa etti. 1969 yılında şiir kitabından geliri çok az olduğu için maddi sıkıntıya düşmüştü. Bir keresinde 1 hafta bir şey yememişti. Ekmek alacak parası kalmadığı için açlıktan hastaneye düşmüş. 1971 yılında resmi görevine geri döndü. Tayinini İstanbul'a aldramayınca görevinden tekrar istifa etti. 1973 yılından bu güne kadar hiçbir resmi görev almadı. 1990 yılında Diriliş Partisini kurdu ve 1997 yılında partisi kapatılana kadar genel başkanlık görevini yürüttü.

Diriliş Düşüncesi Sezai Karakoç'un hayatında önemli yer tutar. Diriliş isimli 1960 bir dergi çıkaran şair bu ekolün direğidir. Bu ekolün düşünce sistemi ise şöyledir; bu düşünce İslam'dan başka bir şey değildir. Şair ve çevresindekiler İslam'ı çağa uydurmaktan ziyade çağını İslam'a göre yorumlamıştır. O dini varlığın temel kaynağı, varoluş sebebi, dünya görüşü ve metafizik bir sistem olarak anlamış, benimsemiş; bu şekilde anlaşılması için çaba sarf etmiştir. Geliştirdiği bu düşünce akımına Diriliş ismi vermiştir. Artık bu isim Sezai Karakoç ismiyle aynileşmiş; O'nun adının zikredildiği "diriliş", "diriliş" in söylendiği yerde onun ismi hatırlanır olmuştur.

Türk edebiyatında İslam'ı yorumlayan, hayat felsefesi haline getiren yazar sayısı pak azdır bunlar geçmişten günümüze doğru sıralandığında; Yunus Emre, Mevlânâ, Fûzûli, Şeyh Galip, Mehmed Âkif, Necip Fazıl çizgisinin günümüzdeki temsilcisi Sezai Karakoç'tur.

Cumhuriyet dönemi yazarlarına bakıldığında Mehmet Akif, Müslüman Türk şiirine bir ucundan özellikle bu şiirin ve sanatın çağdaşlaşması, çağdaş bir dili kullanması, deyim yerindeyse düzeyini yükseltmesi ve de komplekslerden, hamasî ya da bir başka söyleyişle mahallî ve avamî bir üslûp ve edadan sıyrılarak evrensel bir dile erişmesine öncülük ve önderlik etmiştir.

Sezai Karakoç ise kendi çağında yaşayan sanatın, yazılan şiirin gerisinde kalmayan, o sanata ve şiire kişisel katkıları bulunan, hatta bazen mızrağı onun biraz daha ilerisine düşen ve sanatı geleceğe açılan ender sanatçılardan biridir.

Sezai Karakoç'u çağının önder bir kişisi yapan bir diğer özelliği ise şairin hemen her şiirinde hikmet ışığını görebilmemizdir. Sezai Karakoç'un şiiri bir yönüyle "hikemî şiir"dir. Bazı mısraları, mısra-ı berceste hükmündedir.

Sezai Karakoç şiir anlayışı bakımından İkinci Yeni hareketine dâhil edilmektedir. Fakat şair bu görüşü söylediği şu sözlerle kabul etmediğini belirtmektedir. "Benim 'İkinci Yeni' ile ilgim, aynı dönemde şiir yazmam ve belki biçim bakımından bazı ortak yanlarımın bulunmasından ibaretti." Ahmet Kabaklı da, "Türk Edebiyatı Tarihi" isimli eserinde şu tespitlerde bulunur: "Şiir üslubu bakımından az çok 'İkinci Yeni'ye bağlanabilir olsa bile sanatında görülen temalar ve inandığı değerler bakımından şiirimizde daha ileri, yeni bir ses."

Yukarıda hayatını ve etkilendiği görüşleri dile getirdiğimiz Sezai Karakoç'un Mona Roza isimli şiiriyle şairimizi yakından tanıyalım. Bu bölümde Sıddık Akbayır ve birkaç değişik kaynaktan yararlandığımız tahlile yer vereceğiz.

MONA ROZA ŞİİRİNİN TAHLİLİ

Mona Rosa, siyah güller, ak güller;

Gülce'nin gülleri ve beyaz yatak.

Kanadı kırık kuş merhamet ister;

Ah, senin yüzünden kana batacak,

Mona Rosa, siyah güller, ak güller!

Ulur aya karşı kirli aka llar,

Bakar őrkek őrkek tavşanlar da ğa.

Mona Rosa, bugün bende bir hal var,

Ya ğmur i ğri i ğri düşer topra ğa,

Ulur aya karşı kirli aka llar.

Açma pencereni, perdeleri çek:

Mona Rosa, seni görmemeliyim.

Bir bakışın ölmem için yetecek;

Anla Mona Rosa, ben öteliyim...

Açma pencereni, perdeleri çek.

Zeytin ağacının karanlı ğıdır

Elindeki elma ile başlayan...

Bir yakut yüzükte aydınlanan sır,

Sıcak ve minnacık yüzündeki kan,

Zeytin ağacının karanlı ğıdır.

Zambaklar en ıssız yerlerde açar,

Ve vardır her vahşi çiçekte gurur.

Bir mumun ardında bekleyen rüzgar,

Işıksız ruhumu sallar da durur,

Zambaklar en ıssız yerlerde açar.

Ellerin, ellerin ve parmakların

Bir nar çiçeğini eziyor gibi...

Ellerinden belli olur bir kadın.

Denizin dibinde geziyor gibi

Ellerin, ellerin ve parmakların.

Zaman ne de çabuk geçiyor Mona;

Saat on ikidir, söndü lambalar.

Uyu da turnalar gelsin rüyana,

Bakma tuhaf tuhaf göğe bu kadar;

Zaman ne de çabuk geçiyor Mona.

Akşamları gelir incir kuşları,

Konarlar bahçemin incirlerine;

Kiminin rengi ak, kiminin sarı.

Ah, beni vursalar bir kuş yerine!

Akşamları gelir incir kuşları...

Ki ben, Mona Rosa, bulurum seni

İncir kuşlarının bakışlarında.

Hayatla doldurur bu boş yelkeni

O masum bakışlar... Su kenarında

Ki ben, Mona Rosa, bulurum seni.

Kırgın kırgın bakma yüzüme Rosa:

Henüz dinlemedin benden türküler.

Benim aşkım uymaz öyle her saza,

En güzel şarkıyı bir kurşun söyler...

Kırgın kırgın bakma yüzüme Rosa.

Artık inan bana muhacir kızı,

Dinle ve kabul et itirafımı.

Bir soğuk, bir garip, bir mavi sızı

Alev alev sardı her tarafımı,

Artık inan bana muhacir kızı.

Yağmurlardan sonra büyülmüş başak,

Meyvalar sabırla olgunlaşmış.

Bir gün gözlerimin ta içine bak:

Anlarsın ölümler niçin yaşarmış,

Yağmurlardan sonra büyülmüş başak.

Altın bilezikler, o korkulu ten,

Cevap versin bu kanlı kuş tüyüne;

Bir tüy ki, can verir bir gülümsemen,

Bir tüy ki, kapalı geceye, güne;

Altın bilezikler, o korkulu ten!

Mona Rosa, siyah güller, ak güller,

Gölce'nin gülleri ve beyaz yatak.

Kanadı kırık kuş merhamet ister;

Ah, senin yüzünden kana batacak,

Mona Rosa, siyah güller, ak güller!

1950'lerde yazdığı ve fotokopileri elden elde, kuşaktan kuşağa dolaşan efsanevi Mona Rosa bile tek başına onun ne kadar büyük bir şair olduğunun kanıtıdır.

"Mona Roza" şiiri ilk kez Ankara'da, Munis Faik Ozansoy, Mülkiyeli şair Mehmet Çınarlı ve şair İlhan Geçer'in birlikte çıkardıkları Hisar dergisinde yayımlanır. İlhan Geçer, metnin yayımlanma öyküsünü şöyle anlatır:

"Mülkiye öğrencisi bir şair delikanlı 'Mona Roza' adlı bir şiir getirdi bize. Şiir güzel ama çok uzun, tam on dört bağlamdan, on dört beşlikten oluşuyor. Kıt olanaklarla çıkarıyoruz Hisar'ı. Sayfa sayımız sınırlı, koymamız gereken başka şiirler, başka yazılar var. Rica ettik, 'kısaltman mümkün mü, ya da biz kısaltabilir miyiz?' dedik. Diretti: 'Hayır, ya verdiğim haliyle yayımlayın, ya da hiç yayımlamayın!' Çaresiz, olduğu gibi yayımladık. Sonradan öğrendik, meğer her bağlamın, her beşliğin ilk dizesinin ilk harfleri beşlikler arasında akrostiş oluşturuyormuş: Muazzez Akkaya'm."

Muazzez Akaya: Geyve'ye sonradan yerleşmiş bir muhacir ailesinin kızıdır. (Karakoç, kitabında Geyve yerine Gülce kullanmıştır.) Kandilli Kız Lisesi'ni "Pekiyi" derecesiyle bitirir. 1950'de Mülkiye'ye girer. Okulun en popüler kızlarından. Durgun ve melankolik bir kız olduğu sanılır, ancak neşeli, esprili, hayat dolu biridir. Baş döndürücü bir güzelliğindedir. Sezai Karakoç'u "fırtınalı bir aşk"ın içine sürükler. Böylece "Uğruna Türk edebiyatının en gizemli ve en dokunaklı aşk şiirinin yazıldığı kadın" olarak kayıtlara geçer. Esin kaynağı olduğu Mona Roza şiirinden hiç haberdar olmaz. Ancak okul günlerinde paltosunun cebinde şairi meçhul şiirler bulur ve bu şiirlerin şairinin sınıf arkadaşı Sezai Karakoç olduğunu bilmez. Mona Roza şiiri büyük efsanelere ve tevatürlere de konu olur. Onlardan biri de Muazzez Akkaya'nın intihar ettiği şeklindedir. Bu rivayet doğru değildir. Okulu bitirdikten birkaç yıl sonra Maliye Bakanlığı'nda üst düzey görevler yapan ve geçen yıl hayatını kaybeden Orhan Giray ile evlenir. Üç çocuğu olur. Şu anda büyük kızı Ayşegül Giray ile yaşamaktadır.

"Mona Rosa", Türk şiirinin en görkemli "imkânsız aşk" şiirlerindedir. Sezai Karakoç, biraz da o "imkânsız aşk"ın etkisiyle evlenmez.

Tam 50 yıl boyunca yayımlamaktan kaçındığı Mona Rosa adlı kitabını ancak 1998'de okur karşısına çıkarır. Yeryüzünde kitap biçimini almadan bu kadar uzun bir süre sadece fotokopiyle çoğaltılarak bu kadar çok kişiye ulaşmış bir başka kitap var mıdır, bilinmez.

Şiir adına söz alınan her ortamda, ne zaman eski günlerden, unutulmuş aşklardan, efkârdan, melankoliden söz açılrsa hemen topluluk içinden biri sessizce Mona Rosa'nın başlangıç dizelerini okumaya başlar.

Karakoç'un 19 yaşında yazdığı bu şiiri, niçin 1998'den önce kitap biçiminde yayımlanmadığı konusunda tatmin edici bir açıklama yoktur. Söylenen her şey, bir varsayımın kıyısında dolaşır.

"Mona Rosa" dört bölümden oluşur: Aşk ve Çileler, Ölüm ve Çerçevesel, Pişmanlık ve Çileler, Mona Rosa.

Her bölümde anlatıcının konumu değişmektedir. Birinci bölümde o bir âşıktır. İkinci bölümde ise olaylara az çok nesnel bir şekilde uzaktan bakmaktadır. Üçüncü bölüm sevilen kızın ağzından yazılmıştır ve dördüncü bölüm artık ilahi aşka hasretini ifade eden aşığın ağzından anlatılır. Birinci bölüm karşılığını bulamayan aşk konusundadır, ikinci bölüm aşığın intiharı ile ilgilidir, üçüncü bölümde sevgilinin pişmanlık duyguları ve intiharı aktarılır. Dördüncü bölümde ise ilahi aşk arayışı dile getirilir. Bütün bölümlerde hece vezni kullanılmış olmasına rağmen üçüncü bölümde serbest vezin kullanılır. Serbest veznin bu bölümdeki kullanılışı anlatım tekniği ile açıklanabilir; çünkü bu bölümde bilinç akışını andıran bir şekilde beşeri sevgilinin düşünce ve duyguları anlatılır. Serbest vezin bu açıdan şaire belli bir özgürlük, anlatıcıya da doğallık kazandırmaktadır. Bunun altının çizilmesi lazımdır çünkü o yıllarda Karakoç'un geldiği ideolojik çevrelerden bir şair için serbest vezni kullanmak olağanüstü bir durumdu. Ellili yıllarda serbest vezin, daha çok sol kesimin ve Nurullah Ataç'ın tuttuğu şairlerin tekelindeymiş gibi görülmekteydi.

Çözümleme

A. Metnin İletişim Boyutu

Karakoç'un 19 yaşında yazdığı bu şiiri, niçin 1998'den önce kitap biçiminde yayımlanmadığı konusunda tatmin edici bir açıklama yoktur. Önemli olan bir başka sorun da şiirin adıyla ilgilidir. Bazı bölümleri Anadolu'da geçen ve tasavvufi bir boyutu olan bir şiirde sevgiliye yabancı bir ad verilmesi şaşırtıcıdır. Ancak Rosa'nın Latince gül anlamı taşıdığı unutulmamalıdır.[4] Gül, divan edebiyatının başlıca imgelerindendir ve gülün çağdaş Türk şiirinde Osmanlı medeniyetinin kültürel birikimini temsil eden bir imge olduğu söylenebilir. Sezai Karakoç birçok eserinde gül imgesini kullanmıştır. "Mona Rosa" adlı şiirde gülün Latinesini "rosa"yı kullanması genel olarak Karakoç'un ilk eserlerinde bulunan, birçok eleştirmenin onu İkinci Yeni akımının içinde değerlendirmesine neden olan, kapalı ve saydamlıktan uzak öğelerin yoğunluğu çerçevesinde değerlendirilmelidir.

"Sıradışılığına rağmen "Mona Rosa" başlığı, Leonardo da Vinci'nin meşhur Jokond portresini hatırlatır. Bilindiği gibi resmin diğer adı Mona Lisa'dır. Ancak bu şiirde Rönesans dahisininin

eserlerine açık veya kapalı hiçbir gönderme yoktur. Belki de bu başlık Nazım Hikmet'in Jokond ile Si-Ya-U adlı eserinde Jakond'a sahip çıkmasına bir cevaptır. Nazım Hikmet'in Mona Lisa'sı destanın sonunda, Çin'deki sömürgeci vahşetine tanık olduktan sonra tarihsel maddeciliğe dönerken, Mona Rosa gizemci özlemin nesnesi olarak kalır. Şiirin başlığının böyle siyasi bir değerlendirmesi o kadar da abartılı değildir. 1951 'de Nazım Hikmet Sovyetler Birliği'ne sığınmıştı. Soğuk savaşın gerilimli yıllarıydı. Türkiye'de de solcularla sağcılar arasında, bazen sadece kelimelerde kalmayan, şiddetli tartışmalar oluyordu. 1954 yılında Sezai Karakoç, yayın hayatı kısa sürmüş, birçok yönüyle ilkel, komünist karşıtı Komünizme Hücum adlı dergide iki yazısını ve bir şiirini yayınlattı. Bu eylem, Karakoç'un Marksizme karşı tavrını açıkça göstermektedir. Böylece 'Mona Rosa'nın başlığı sahiden o doğrultuda da değerlendirilebilir: Türkiye'nin kültürel kaderini o çok etkilemiş olan sağ-sol çatışmasının bir sahnesi de belki Louvres müzesindeki bir resmin önünde yaşanmış oldu." [5]

Sezai Karakoç'un edebi projesi klasik İslam kültürünün imge ve mecazlarını modern bir şiir anlayışı çerçevesinde yeniden yorumlayarak onları çağdaş Türk edebiyatına kazandırmak ve böylece siyasi projesini edebi alanda gerçekleştirmektir. "Nazım Hikmet ise aynı imgeleri alıp, örneğin rubailerinde veya bazı oyunlarında yaptığı gibi onları dini ve gizemci anlamlarından çıkarıp Marksizmin ışığında yeniden yorumlamaktadır. Sezai Karakoç, Nazım Hikmet'e İslamî bir cevaptır ve "Mona Rosa da o cevabın ilk örneğidir."

Sezai Karakoç "Mona Rosa'nın "modern bir Leyla ile Mecnun denemesi olduğunu söyler. Sevgililerin birleşmemeleri ve ilk aşamada beşeri olan aşkın daha sonra ilahi aşka dönüşmesi konu açısından "Mona Rosa"yla Leyla ile Mecnun arasında bir yakınlık olduğunu göstermektedir. Zaten Sezai Karakoç 1980'de hikayenin gizemci boyutu üzerinde duran ve anlatıcının onu yeniden yazma gerekçelerini aktardığı yeni bir Leyla ile Mecnun yazmıştır.

Anlatılan Özne:

Şiirin yazılma nedeni, Karakoç'un Mülkiye'deki bir sınıf arkadaşıyla ilgili duygularıdır. Şiirin ilk versiyonundaki düzeni şöyle bir akrostiş vermektedir: Muazzez Akkaya. Ancak, Sezai Karakoç o konuda da hiçbir bilgi vermemekte ve hatta okuyucuların bu tür detayların üzerinde durmamaları gerektiğini belirtmektedir. "Aşk ve Çileler" genç bir erkeğin ağzından karşılığını bulamayan aşkın imgesel, divan edebiyatına göndermelerle dolu bir anlatımıdır.

Şiirin sonuna doğru anlatıcı beşeri olmayan ilahi olan gerçek aşkı keşfeder.

Anlatıcı:

Anlatıcının, yani şiir kişinin, Sezai Karakoç olduğu, şairin kendi açıklamalarından anlaşılmaktadır: "1952 baharına girerken 19 yaşında ve Mülkiye ikinci sınıftayım. Bir şiir üzerine çalışıyorum. Bu şiir gittikçe beni kendi dünyasına çekiyor. Yıllar, serbest şiir denen ölçsüz, kafiyesiz şiirin zafer yılları. Orhan Veli akımı bir sel gibi edebiyatımızı kaplamış. Okul kitaplarında henüz Yahya Kemal'in saltanatı devam ediyorduydu da piyasayı Orhan Veliciler istila etmeye başlamıştı. Yaşlılar, edebiyat fakültesi profesörleri, makalelerinde Yahya Kemal'den bahsediyorlardı, ama dergilerde gençler Orhan Veli ve arkadaşlarının açtığı çığırdan giderek tüm geleneksel şiir değerleriyle ilişkilerini kesmiş bulunuyorlardı. Şairanelik hor görülüyordu. Edebiyatımızın 'gül', 'bülbül' gibi mazmunları alay konusuydu. Bütün değerler yere serilmiş gibi gözüküyordu. Kadın; 'tak takıştır, sür sürüştür, muhallebiciye gel, piyasa vakti' çerçevesinde algılanıyordu. Ben hecede ısrar ediyordum. 'Gül' kavramını yeniden diriltmenin gereğini düşünüyordum hep. 'Mona Rosa' (Mona Roza) böyle doğdu. Modern bir Leyla ile Mecnun denemesiydi bu. Bir gencin dilinden anlatılış şeklinde başladı şiir. 'Rose' bilindiği gibi 'gül' demektir. Böylece, aşağılanan 'gül' kavramını yeniden gündeme getirmek istedim. (...) Aslında 'gül' mazmunu ve modern anlamda 'Leyla ile Mecnun' hikayesi, şiirimize tekrar bu şiirle girdi denebilir."

Kendisine Anlatılan Kişi:

"Aşk ve Çileler" bölümündeki beşliklerin ilk dizelerinin ilk harfleri arka arkaya getirildiğinde "Muazzez Akkaya" ismi çıkar. M. Akkaya, Sezai Karakoç'la Mülkiye'de aynı sınıfta okuyan biridir. "Şairin, adı geçen bayana kalbi bir yakınlık duyduğu aşikârdır. Hatta bu ilginin bir süreği olarak Karakoç'un aynı yıl evlenme isteğiyle memleketine bir mektup yazdığını ancak, bu arzusunun reddedildiğini hatıralarından anlıyoruz. Mahiyetini çok iyi bilemediğimiz bir gönül ilişkisinden, temiz bir aşktan mülhem bir şiirdir Mona Roza. Bu, oldukça tabii bir durumdur. Bundan dolayı kimsenin şairi kınadığı falan yoktur. Ne var ki, Karakoç, ısrarla şiirin "öykü"sünü gizlemeye çalışmaktadır, bu tavra da saygı duymak gerekir."

Şiirin gerçekte ilgisini, şairin şiirde akrostişle işaretlediği "seçilmiş biri" (Muazzez Akkaya) konusunda Karakoç'un farklı bir yorumu vardır: "Mona Rosa'nın her şiir gibi bir doğuşu vardır. Ama şiire bakıp birtakım senaryolar uydurulduğu söyleniyor ki, bunların çoğu asıl ve esastan mahrumdur şüphesiz. Şiire bakıp tümünü. Hayatın bir fotoğrafı gibi düşünmek, şiiri hiç anlamamak demektir. O kadar ki, hayattan şu veya bu şekilde yansıyan renkler, çizgiler dahi şiire realiteyle ilgilerini keserek, tamamen değişerek girerler. (...) Ben, ne bir Doğu Werther'iydim. Ne de düşünülebilecek

senaryoların kahramanı. O günkü psikolojimle, Mona Rosa'da çizilen portre ile ilişkisi farz edilen 'seçilmiş' biri, yüce bir âlem, ideal âlem çerçevesinde düşünülebilen, en temiz duyguların yöneleceği, bir 'kardeş' olabilirdi. Ancak bunu da realitede gerçeklemek mümkün olmadığına göre, şiir doğuyor ve hayatla olan çelişmesinin bütün azap ve ıstıraplarını beraberinde getiriyordu."

B. İçeriğin İncelenmesi

Kesit I

Mona Rosa, siyah güller, ak güller;

Gülce'nin gülleri ve beyaz yatak.

Kanadı kırık kuş merhamet ister;

Ah, senin yüzünden kana batacak,

Mona Rosa, siyah güller, ak güller!

"Aşk ve Çileler" in ilk kesitinden itibaren anlatıcının seslendiği bir sevgili vardır. Şair, bu kesitte, sevgiliye seslenirken bir yandan da şiirin uzamını açıklamaktadır. Bu kesitte, siyah ve ak güllerden söz edilmesi, şiirin diğer bölümleriyle ilişki kurma amacına yöneliktir. Siyah ile ak ve kara ile beyaz arasındaki karşıtlık Mona Rosa'nın dört bölümünde de sürer. 'Siyah' ile 'kara'ya ve beyaz ile aka geleneksel simgesel değerler yüklenmez. Şiirin "Pişmanlık ve Çileler" adlı bölümünde renklerin bu değerleri açık bir şekilde tersine çevrilir: Anlatıcı durumunda olan sevgili günah kadar beyazdır, onu seven ise tövbe kadar kara. Bu sıradışı benzetme, Karakoç'un yazınsal kalıplara karşı çıkma eylemi olarak değerlendirilebilir.

İkinci dizedeki beyaz yatak tamlaması, şiirde cinselliğe dair bir çağrışım söz konusu olmadığına göre, sevgilinin masumiyetini, saflığını simgeler. Sevgilinin doğduğu Gülce (ya da Geyve) diye bir yerden söz edilmesi şairin şiiri gerçekçi bir coğrafi ortamda, yani gerçek dünyada yerleştirmek istemesinden kaynaklanır; Gülce, şiirde adı geçen kişinin gerçekliğine dair bir uzamdır.

İkinci mısradaki gülce(Geyve) ve beyaz yatak ikilisi sevgiliyi anlatıyor olabilir. Çünkü mona roza Geyvelidir. Geyve'nin bir diğer ismi de Gülce'dir. Gülleriyle meşhur bir yerdir. Beyaz yatak benzetmesi ise aşığa yöneliktir. Beyaz renk bayanlar için düğün ve ölümü simgelerken erkekler için

sadece ölümü simgelemektedir. Bu sebeple güzelliklerle dolu bir sevgili ve onun uğrunda ölümü tadan âşık ilişkisi bulunmaktadır.

Üçüncü ve dördüncü dize ise sevgililerin gelecek ölümlerine bir gönderme yapar. Anlatıcı, - kanadı kırık kuş- seslendiği sevgili yüzünden kana batacağını söyler. Böylece ilk kesitin sonunda divan edebiyatının önemli imgeleri söylenmiş olur. Gül (Mona Rosa, Gülce, siyah ve ak güller) ve kuş. Sevgili bir güldür ve seven anlatıcı kanadı kırık bir kuş...

Kesit II

Ulur aya karşı kirli çakallar,

Bakar ürkek ürkek tavşanlar dağa.

Mona Rosa, bugün bende bir hal var,

Yağmur eğri eğri düşer toprağa,

Ulur aya karşı kirli çakallar.

Bu kesitte, -üçüncü ve dördüncü kesitte de devam edecek olan- mekânın kırsal oluşu üzerinde durulur; imgesel bir anlatımla karanlık ve tehdit edici bir atmosfer yaratılır. 'Çakal' ve 'tavşan' karşıtlığı, bu atmosferin temelini oluşturur. Çakal'lar kirlidir, tavşan'lar ürkek. Yağmur bile toprağa her zamanki gibi düşmez. Anlatıcının avuçlarındaki zaman; rüzgârın kavraması gibidir, bir farkında olma inceliğidir.

Her küçük şey kendinden büyük olana karşı saygı, korku, hürmet gibi alçakgönüllü duyguları yaşar. Şairimiz sevgilisini büyüklüğünü ikinci kitadaki temsillerle gösteriyor. Çakalların ay karşısındaki ulumaları, bir tavşanın dağa oranı, yağmur gibi küçücük tanelerin toprak karşısındaki durumu... Hepsindeki durum aynı karşı taraf kapsayıcıdır. Şamil olan her zaman maşuktur. Sezai sevgilisinin karşısında bir zerredir.

"Şiirin bu kesitteki: "Ulur aya karşı kirli çakallar" dizesi, şairin sol görüşlü sınıf arkadaşları tarafından bir "ima gibi görülmüş" ve yanlış anlaşılmalara sebep olmuştur. Hatta bu yüzden Karakoç'a bir komplo düzenlenir, ama boşa çıkar. Hâlbuki şairin de belirttiği gibi bu bir tasvir dizesidir ve kimseye sataşma söz konusu değildir."

Kesit III

Açma pencereni, perdeleri çek:

Mona Rosa, seni görmemeliyim.

Bir bakışın ölmem için yetecek;

Anla Mona Rosa, ben öteliyim...

Açma pencereni, perdeleri çek.

Üçüncü kesit, önemli bir gelişme aktarır. Aşkın adımları, başka bir yola ayak uydurmak üzeredir. Çünkü anlatıcı sevgiliden kendisini göstermemesini istemektedir. Anlatıcı ötelidir; çünkü başka bir dünyaya ait olduğunu söyleyerek gizemci arayışını da belirtmiş olur. Sevgili sadece onu ilahi aşka götürecek olan bir araçtır. "Ancak anlatıcı beşeridir ve beşeri aşk onu gerçek maksattan uzaklaştırabilir. Kendisi arayışında beşeri sevgiliyi kullanırken, beşeri aşkın kurbanı da olabileceğinin farkındadır. Onun için sevgiliyi görmek istemez. Arayışının başarıya ulaşması için beşeri sevgili ona ilgisiz, acımasız davranmalıdır, ilgi gösterirse o zaman arayış tehlikededir. Ancak bu kesitte anlatıcının bunun farkında olduğunu ve gerçekten neyi aradığını görürüz. Artık istediği Allah'ı bulmaktır ve beşeri sevgili, yani yaşanılan evren dünya, bir engeldir."

Kesit IV

Zeytin ağacının karanlığıdır

Elindeki elma ile başlayan...

Bir yakut yüzükte aydınlanan sır,

Sıcak ve minnacık yüzündeki kan,

Zeytin ağacının karanlığıdır.

Dördüncü kesitte sevgilinin elinde bir elmanın bulunması, sorun biçiminde değerlendirilebilecek önemli bir ayrıntıdır. Çünkü elma Hristiyan mitolojisinde günaha teşvikin bir simgesidir. İslâm kültüründe elmanın böyle bir anlamı yoktur. Ancak bu şiirin çerçevesinde elmayı günaha çağrı biçiminde değerlendirmek mümkündür; çünkü sevgili ile anlatıcının aşkı yasaktır.

Yakut yüzük belki de sevgilinin başka biriyle nişanlı olduğunu, olabileceğini; yüzündeki kan ile de seslenen kişinin kızardığını göstermektedir. Sevgilinin sıcak ve minnacık yüzünden söz edilmesi de önemlidir. Fiziksel görünüşü hakkında verilen bu tür bilgiler divan edebiyatını ve minyatürleri anımsatan ayrıntılardır.

Kesit V

Zambaklar en ıssız yerlerde açar,

Ve vardır her vahşi çiçekte gurur.

Bir mumun ardında bekleyen rüzgar,

Işıksız ruhumu sallar da durur,

Zambaklar en ıssız yerlerde açar.

Bu kesitte anlatıcı, dikkatini kendi kişiliği ve ruh hali üzerine yoğunlaştırır. Ruh, ışıksızdır ve bir mumun ardında bekleyen rüzgârla sallanmaktadır.

Gül ile zambak aslında farklıymış gibi görünseler de ortak bir noktaları vardır: İkisi de nazlı bitkilerdir. Zambak dağ yamaçlarında yaşar. Güzelliğini herkese göstermez. Gül ise evcil bir bitki olmasına rağmen dikenleri ile kendini savunur. Her ele gelmez.

Sevgilisini benzettiği çiçeklerin vahşiliği şairimizde ümitsizlik duygusunun her durumda oluşmasına neden olmaktadır. Sevdiğine dokunamayan ümitsiz aşık...

Karşıtlıklarla dolu bir dünyayı terennüm eden simgesel anlatım, beşinci kesitte, anlatıya umut veren bir açılımla devam eder: En ıssız yerlerde bile zambaklar açar. 'Vahşi bir çiçeğin gururu' tamlamasındaki 'vahşi' ve 'gurur' sözcükleri de temel anlamlarının dışında kullanılmıştır. 'Vahşi', uzaklığın bir engel olmadığı, mekânların bunaltmadığı, özgürlüğün ellerde bir azat kuş gibi kanat çırttığı, akan su gibi, uçan kuş gibi bir yüreğin sıfatı olabilir. 'Gurur' da, uzaklığın, ulaşılmazlığın bir göstergesi biçiminde düşünülebilir.

Kesit VI

Ellerin, ellerin ve parmakların

Bir narçiçeğini eziyor gibi...

Ellerinden belli olur bir kadın.

Denizin dibinde geziyor gibi

Ellerin, ellerin ve parmakların

Altıncı kesitte sevgilinin ellerinden ve parmaklarından söz edilmesi ve onun bir narçiçeğini ezmesi okuru, divan şiirinin dünyasına götürür. Klasik edebiyat ile tehdit edici gerçek bir dünya arasında devamlı bir gidip gelme sezilir bu dizelerde.

O elleri tutmak için feda edebileceği bir canı vardır şairin. Eller tüm âşıklar için önemlidir. Zira ilk temas ellerde başlar ve o ilk temasta tüm beden parmak uçlarına akar.

Narçiçeği, ilkbahardan yaz başlarına kadar turuncu çiçekler açar. Susuzluğa dayanıklıdır. Bozkır çiçeğidir bir bakıma. Adındaki inceliğe, ürkek duruşuna, kadınların giysilerini süslemesine bir motiftir.

"Şairin, hatıralarında da belirttiği gibi, Mona Roza'nın birinci bölümü ya da birincisi "Aşk ve Çileler", bir gencin yani âşığın ağzından söylenmiştir, ifade yerindeyse. Eski kalıplar içinde (ölçü, kafiye) neşvünema bulan bu yeni ses, sevgiliyi yeni bir dünyanın değerleriyle takdim eder. Söyleyişteki kusursuzluk, orijinal ve yeni imajlarla kurulan 'şiir cümleleri', yeni bir sevgili çehresi çıkarır ortaya. Bu sevgilinin elleri bile, şimdiye kadar anlatılagelen 'maşuka'nın ellerinden farklı bir şekilde dile getirilir."

Kesit VII

Zaman çabuk çabuk geçiyor Mona;

Saat on ikidir, söndü lambalar.

Uyu da turnalar gelsin rüyana,

Bakma tuhaf tuhaf göğe bu kadar;

Zaman çabuk çabuk geçiyor Mona.

Anlatıcı, geçen zamandan söz ederken, bir şeylerin kopup kopup gidişinden ve dönmeşişinden yakınır bir tutum sergiler. Saati gelince sönen lambalar, kinayeli bir biçimde kullanılmıştır. Bu dizenin iletisi, biten bir gün ve biten bir hayattır. Turnaların rüyaya girmesinde, geleneksel anlatıların dünyasına bir gönderme vardır. Turna, özellikle halk şiirinde kullanılan bir habercidir. Taşralıdır turna; umarsızların sılaya uzanan yoludur. Turna, göğe tuhaf tuhaf bakan sevgilinin ya da âşığın düşlerini süsleyen simgesel bir öğedir.

Kesit VIII

Akşamları gelir incir kuşları,

Konarlar bahçemin incirlerine;

Kiminin rengi ak, kiminin sarı.

Ah, beni vursalar bir kuş yerine!

Akşamları gelir incir kuşları...

İncir kuşu (*anthus compestris*) serçe görünümünde bir göçmen kuştur. Anlatıcının sözünü ettiği de İç Anadolu Bölgesi'ne gelen 'kır incir kuşu'dur. Farsça 'encir' biçiminde okunan incir 'delik, oyuk' anlamına gelir. İsmi incirden değil, incir ismini 'incir kuşu'ndan alır. (incir kuşu=delici kuş) Bu kuşlar, incir mevsimi, incir ağacından çıkmazlar. Özellikle akşama yakın saatlerde incirlere oyuk açıp dururlar. Göç mevsimi gelince, arkalarında bıraktıkları oyuklarla (yaralarla) göçüp giderler.

Bu kesitte, anlatıcı, kuş yerine vurulmak isteğinden söz eder. Akşam sözcüğündeki hüznün bütün bir kesite sinmiş gibidir.

'Ah, beni vursalar bir kuş yerine!' dizesi, çelişkideki dram güzelliğini, tragedya inceliğini anlatan özgün bir söyleyiştir.

Kesit IX

Ki ben, Mona Rosa, bulurum seni

İncir kuşlarının bakışlarında.

Hayatla doldurur bu boş yelkeni

O masum bakışlar... Su kenarında

Ki ben, Mona Rosa, bulurum seni.

Bu kesitte, sevgiliyi incir kuşlarının bakışlarında veya su kenarlarında bulması anlatıcının aşkının artık başka bir boyuta geçmiş olduğunu gösterir. Artık beşeri sevgiliye ihtiyacı yoktur, çünkü gerçek sevgilinin varlığını, münacaatlarda olduğu gibi, doğada hissetmektedir. 'İncir kuşları'nın bakışında bulunan sevgili, hüznün dilsiz masalcısı gibidir artık. Bakışlar, göçmen ve masumdur. İncecik bir nehir kıyısıdır sanki. Boş yelkeni hayatla dolduracak kadar da güçlüdür aynı zamanda.

Kesit X

Kırgın kırgın bakma yüzüme Rosa,

Henüz dinlemedin benden türküler.

Benim aşkım uymaz öyle her saza,

En güzel şarkıyı bir kurşun söyler...

Kırgın kırgın bakma yüzüme Rosa.

Bu kesitte, Mona Rosa bu yeni durumu kabul etmemekte, aşğa kırgın bakışla yönelmekte, anlatıcı ise aşkının farklı olduğunu ve kurşunun en güzel şarkıyı söylediğini belirtmektedir. Sezai Karakoç "Mona Rosa"nın bir açıklamasını yapmadıysa da kurşunları mecazi anlamda kullandığını ve onların, sevgiliye değil, aşğa yönelik olduğunu söylemek zorunda hissetmiştir. "Oysa, bu şiirlerde görülen kurşunlar, başkalarına değil, sembolik olarak ıstıbabını anlatmak açısından, şiirin kahramanının kendisine yönelmiş kurşunlardı... Silahın dönük olduğu yön, sevgilinin değil, sevenin kalbidir... En güzel şarkıyı söyleyen kurşun, sevenin ölümünü getiren kurşundur." Bu açıklama sevgilinin anlatıcının aşkına karşılık vermemesinin anlatıcının gerçek amacına varması için şart

olduğunu gösterir. Oysa, divan şiirindeki sevgililerin aksine, Mona Rosa karşılık vermek, kendini göstermek ister ve anlatıcının ilgisizliği onu kızdırır.

Klasik şiirimizde de çokça karşılaştığımız; sevgilinin tegafülü yani aşığı görmezlikten gelmesi, Mona Roza'da başka bir biçimde karşımıza çıkar. Sevgilinin bir bakışı bile aşığın yaşamını anlamlı kılacak, hayatının beslenme damarlarından biri olduğunu iyice hissettirecektir:

Kesit XI

Artık inan bana muhacir kızı,

Dinle ve kabul et itirafımı.

Bir soğuk, bir garip, bir mavi sızı

Alev alev sardı her tarafımı,

Artık inan bana muhacir kızı.

Bu kesitte anlatıcı, 'çağın incittiği bir masal'da kendini anlayacak birini arayan bir mucize avcısı gibidir. 'Artık' zarfıyla bir sınır çizilmektedir. 'İnan, dinle, kabul et' eylemleri, başka bir boyuta geçmek üzere oluşun göstergeleridir. Anlatıcı, artık sevgiliye ilgi duymamaktadır. Mona Rosa artık sadece bir muhacir kızıdır. 'Soğuk bir sızı'nın her tarafı alev alev sarması, Türk şiirinin en özgün söyleyişlerinden birisidir. Bu imge, Abdurrahim Karakoç'un 'Lambada titreyen alev üşüyor' ya da Ahmed Arif'in 'Yokluğun cehennemın öbür adıdır / Üşüyorum kapama gözlerini' dizelerinden çok önce söylenmiştir.

Kesit XII

Yağmurlardan sonra büyümüş başak,

Meyvalar sabırla olgunlaşmış.

Bir gün gözlerimin ta içine bak:

Anlarsın ölümler niçin yaşarmış,

Yağmurlardan sonra büyümüş başak.

Bu kesit, dini bir erdem olan sabır temasını işler. Anlatıcı, sevgiliyi, sevginin gizemci boyutunu anlamaya davet eder. Sevgili, anlatıcının gözlerine baksa ölümlerin niçin yaşadıklarını anlayacaktır. Bir bakış derinliği, aşkın ölümcül sırrını çözecektir belki de.

Kesit XIII

Altın bilezikler, o korkulu ten,

Cevap versin bu kanlı kuş tüyüne;

Bir tüy ki, can verir bir gülümseyen,

Bir tüy ki, kapalı geceye, güne;

Altın bilezikler, o korkulu ten!

Sevgili artık altın bilezikler ve korkulu tenden ibarettir. O sadece bir kalıptır. Gerçi, anlatıcı onun kuşun kanlı tüylerine yanıt vermesini ister. Belki de bu onun tarafından anlaşılacak istediğini gösterir. Belki de bu, son bir davettir.

Bu kesitteki dizeler, alçak sesle söylenen bir günbatımı söylencesi gibidir.

'Bir tüy ki, can verir bir gülümseyen,' dizesini tevriyeli okumak mümkündür: gülümseyen / gülümse sen.

Şairin artık varlığını yok ettiğini tüy gibi hafif olduğunu ve aşktan yaralandığını düşünebiliriz. Öyle ki kanlı tüy ifadesi bunu anlatmaktadır. Çünkü insan tüy gibi hafif olması varlığını yok etmesi anlamına gelmektedir. Varlığı olmayan birinin korkacak bir şeyi de yoktur. Dünyadan beklentisi yoktur. Altın bilezik takmak varlığın belirtisidir.

Kesit XIV

Şiirin ilk kesitinin tekrarı ile bitmesi aşkın artık bir başka boyuta vardığını gösterir ve yeni bir başlangıcı temsil eder.

Burada, "beşeri aşktan ilahi bir aşka geçiş söz konusudur. Bir çağdaş mesnevi olan Mona Roza bu geçiş ölüm isteğiyle simgelenir. Ölüm isteği fani dünyayı terk etme isteğidir. Burada önemli olan ilahi aşk konusunun yirminci yüzyılda nasıl ifade edildiğidir. Bu şiirde yirminci yüzyıla ait olan birtakım öğeler vardır. Yani, geleneksel mesnevinin tersine, vuslat özlemi muhayyel veya stilize edilmiş bir mekanda yaşanmaz."

Şiirin Biçimsel Özellikleri

I. Nazım birimi: dörtlük (Beşinci dize, ilk dizenin tekrarıdır.)

II. Nazım biçimi: Koşma tarzı. (Kesitlerin tümünde çapraz uyak kullanılmıştır.)

III. Dizelenme: Beşer dizeden oluşan on dört kesit. (Son kesit, ilk kesitin tekrarıdır.)

IV. Hecelenme: 11'li hece ölçüsü (6+5 duraklı)

VI. Uyak ve Redif: Şiirde, genellikle tam uyak kullanılmıştır. Birkaç dizede zengin uyağa yer verilmiştir. Redifi birkaç dizede görmek mümkündür.

C. Sonuç-Yargı

Söyleyişteki kusursuzluk ve özgün imgelerle kurulan bir şiir dili, Mona Roza'nın öne çıkan yönleridir. Şiirin akrostiş biçiminde yazılması, metni büyümlü bir aşk öyküsü konumuna yükselmiştir.

"Sezai Karakoç'un "modern bir Leyla ile Mecnun denemesi" dediği Mona Roza'ya bu gözle baktığımızda elbette ki bir aşk şiiri, hem de platonik, efsanevi bir sevgiliye yazılmış bir aşk şiiri olması bakımından, klasik Leyla ile Mecnun mesnevileriyle bir ilgisi kurulabilir. Bu, yer yer eski mazmunlarla modern bir aşkın anlatılışıdır daha çok. Ayrıca, belki biraz zorlamayla, bu mesneviyi hatırlatan bazı sembolik ifadeleri de, daha çok şiirin son üç bölümünde bulabiliriz." Belki de, bu duyumsatmalar, sezdirmeler, şairin bir oyunudur. Arada bir geçmişe kaydırılan şiir dili, hem şiirin anlam çerçevesini genişletecek; hem de okuru sırlı, yarı aydınlık, puslu bir dünyaya çağırarak değişik anlam ufuklarında gezdirecektir.

Erdoğan Alkan, Mona Roza konusunda Cemal Süreya'dan şunları aktarır: "Söz 'Mona Roza' şiirine geldi. O hep gülümseyen yüzü, alaylı ve sevecen sözcüklerle söyle anlattı olayı:

Bilirsin güzel kızlar Mülkiye'yi kazanamaz. Geyveli bir kız vardı sınıfımızda, Muazzez Akkaya. Güzelce. Neşeli. Konuşkan. Az konuşan, durgun, içe dönük, Diyarbakırlı taşra çocuğu Sezai'yi onun bu şen şakrak hali çekti. Eğlenmeyi, dans etmeyi, gülüp oynamayı seven bir kızdı. Onu hiç elinde bir kitapla görmedim. Şiirmiş, yazınmış, sanatmış, o taraklarda bezi yoktu. Umurunda olmadı Sezai'nin aşkı. Hoş Sezai de peşinden koşmadı. Bilirsin düşkündür onuruna. 'Mona Roza' şiirini yazarak aşkını noktayıp yüreğindeki mezara gömdü."

KAYNAKLAR

- 1- Karataş, Turan, Doğu'nun Yedinci Ođlu: Sezai Karakoç, Kaknüs Yayınları, İstanbul 1998, s. 21.)
- 2- Laurent Mignon, Kaldırımlar'dan Mona Rosa'ya, Hece, Diriliş Özel Sayısı, S. 73, Ocak 2003, s.142.
- 3- Erdoğan Alkan, 'Şair Sezai Karakoç', Varlık, S. 1193, Şubat 2007.
- 4- Karakoç, Sezai, Hatıralar, Diriliş, S. 70 , Haziran 1989
- 5- Alkan, Erdoğan, 'Şair Sezai Karakoç', Varlık, S. 1193, Şubat 2007.
- 6- <http://ktuturkceciler.tr.gg/Mona-Roza-%26%23350%3Biiir-Tahlili.htm>
- 7- <http://www.turkceogretmeniyim.com/forum/showthread.php?t=13112>